

УДК: 339.1+339.5

Клімова І. О.*к.е.н., ст. викл.,**Житомирський державний університет ім. І. Франка***Андрушко А. С.***студентка 41 групи,**соціально-психологічного факультету спеціальності «Менеджмент»*

ЕКСПОРТНО-ІМПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ТОВАРІВ УКРАЇНИ ЯК ПОКАЗНИК ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НА СВІТОВОМУ РИНКУ

У статті досліджено найбільш загальні тенденції розвитку експортного та імпортного потенціалу України. Встановлено головні фактори та шляхи підвищення експортного потенціалу країни. Проаналізовано та зазначено конкурентоспроможні галузі національного виробництва.

Ключові слова: товарна структура, експорт, імпорт, експортний та імпорتنний потенціал, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Репутація та стабільність країни багато в чому залежить від її зовнішньоекономічної діяльності, її здатності бути самостійною державою, підтримувати та підвищувати експортний потенціал, вкладати у розвинуті галузі, підтримувати внутрішні ресурси країни.

Важливу роль для створення сильного експортного потенціалу в сучасних умовах відіграє можливість вітчизняних підприємств виробляти і реалізовувати товари, які відповідають вимогам світового ринку за якістю, ціною та рівнем сервісу [2, с. 334].

Для того, щоб Україна стала незалежною державою від імпорту та працювала сама на себе, необхідно реалізовувати заходи, спрямовані на підняття конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на світовому ринку. Важливою проблемою на сьогоднішній день в нашій державі є повне перевернення імпорту над експортом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості торговельно-економічних відносин у контексті зовнішньоекономічних відносин та розвитку експортно-імпортного потенціалу країни досліджували багато вітчизняних і зарубіжних

фахівців. Помітний внесок у піднесення даної наукової проблематики зробили Л. Абалкін, В. С. Михайлов, Р. О. Кулинич, А. І. Кредісов та інші.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження провідних шляхів та визначення пріоритетів розвитку експортного потенціалу України.

Виклад основного матеріалу. Експорт товарів – це продаж та вивезення товарів за кордон з метою їх реалізації на зовнішніх ринках через передання у власність контрагенту в іншій країні. Умови та результати експортної діяльності країни значною мірою визначають характер її участі в системі міжнародної торгівлі та інших форм співробітництва.

Відносний дефіцит експортного потенціалу або, інакше кажучи, негативне сальдо товарної торгівлі, може «гаситись» торгівлею послугами та припливом капіталів. Так, наприклад, Україна має чималий зиск від транзиту своєю територією енергоносіїв зі сходу на захід.

Імпорт – митний режим, відповідно до якого товари ввозяться на митну територію України для вільного обігу без обмеження строку їх перебування на цій території та можуть використовуватися без будь-яких митних обмежень [1].

Основними видами українського товарного імпорту традиційно є паливно-енергетичні ресурси, продукти нафтопереробки, сировина та продукція хімічної та нафтопереробної промисловості, вироби чорної та кольорової металургії, машинобудування, електроніка.

Чим більше країна імпортує товарів, тим більш залежною від великої кількості держав вона стає. Цього допускати не можна, так як держава має достатньо робочої сили, потенціалу та ресурсів і спроможна сама себе збагачувати та розвивати. Залежність від імпорту призводить до краху великої кількості підприємств та окремих галузей господарства, відбувається занепад сільської місцевості та зниження якості життя населення.

Дані таблиці 1 показують зростання експорту [3] готових харчових продуктів, деревини та виробів з деревини, маси з деревини за роки досліджень.

Таблиця 1

Товарна структура експорту України за 2009-2013 рр., млн. дол. США

Показник/рік	2009	2010	2011	2012	2013
Живі тварини	596,0	771,4	936,6	960,6	1084,1
Продукти рослинного походження	5034,9	3976,2	5532,0	9222,5	8875,9
Жири та олії тваринного або рослинного походження	1796,0	2617,3	3396,4	4210,6	3507,1

Готові харчові продукти	2088,0	2571,1	2939,1	3511,9	3571,7
Мінеральні продукти	3900,1	6731,2	10259,7	7652,6	7494,7
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	2515,1	3479,3	5390,3	5060,1	4327,3
Деревина і вироби з деревини	664,9	828,1	1078,3	1060,3	1144,4
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	807,0	940,5	1105,3	1130,6	1246,6
Недорогоцінні метали та вироби з них	12815,7	17319,3	22101,0	18885,1	17571,1
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	5013,5	5670,7	6759,0	7024,2	6974,5
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	1596,4	3250,9	4854,8	5963,5	3343,0

Разом з тим, тенденцію до плавного спадання впродовж останніх років мають показники мінеральних продуктів, продукції хімічної промисловості, недорогоцінних металів та виробів з них, машин, обладнань та механізмів і засобів наземного транспорту, що може бути спричинено тим, що відбувався поступовий занепад розвитку цих галузей та, як наслідок, зниження їх конкурентоспроможності на світовому ринку.

Рисунок 1 наглядно показує частки кожного товару, який експортується.

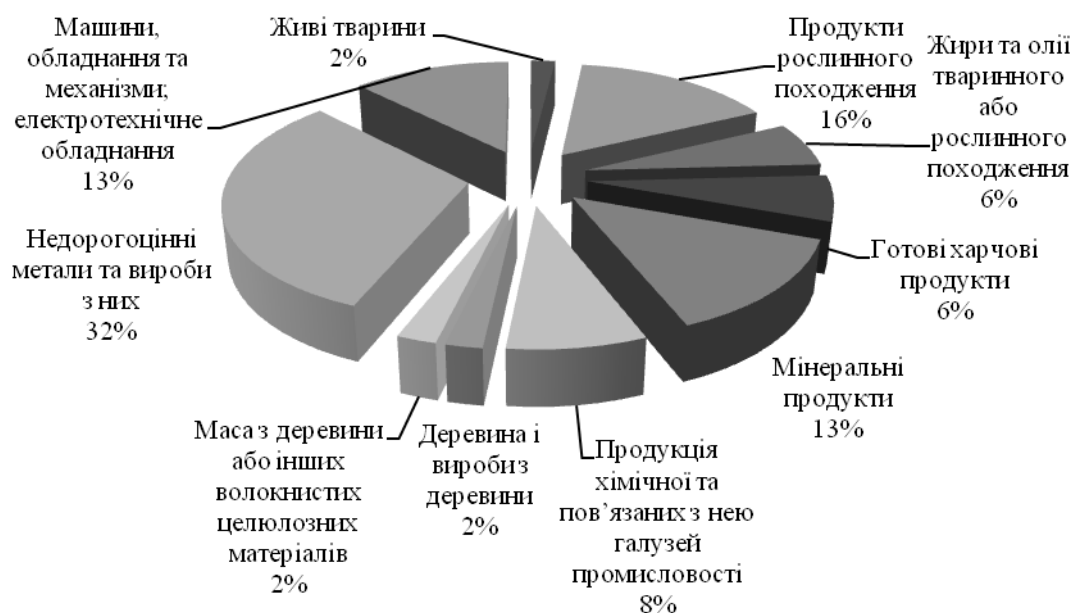

Рис. 1. Дольові частки товарів імпорту України за 2013, %

Найбільшу частку структури експорту товарів України за 2013 рік складають недорогоцінні метали та вироби з них (32%), так як наші землі досить багаті на різні види недорогоцінних металів.

На території України існує Поліський бурштиноносний район – приурочений до Поліського (Прип'ятського) басейну, який є частиною найбільшої в Європі Балтійсько-Дніпровської бурштинової провінції. Цінність українського бурштину – в його самобутності, яка, насамперед, виявляється у різноманітності та унікальності забарвлення.

Крім найпоширеніших у світі коричневих, вишнево-червоних, червоних, жовтих кольорів, для Поліського бурштину властиві салатово-зелені, жовто-зелені, світло-жовті та синювато-зелені кольори, а також білі та чорні різновиди. Експорт цього виду товару має велику частку в структурі через високий попит його закордоном. Продукти рослинного походження займають 16% від усього об'єму експорту товарів та включають в себе овочі, їстівні ягоди та горіхи, каву, чай, зернові культури, продукція борошномельно-круп'яної промисловості, насіння і плоди олійних рослин [3].

Третє місце ділять машини, обладнання та механізми вітчизняного виробництва (через низьку собівартість) та мінеральні продукти країни (через їх велику кількість та низьку собівартість видобування).

До мінеральних продуктів відносяться: сіль, сірка, землі та каміння; руди, шлак і зола; палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки.

Рисунок 2 наглядно показує, в які країни експортує свої товари наша держава.

Таким чином, найбільше товарів експортується в країни СНД (35%), оскільки ці країни потребують велику кількість товарів через відсутність можливостей та потужностей самостійно їх виробляти.

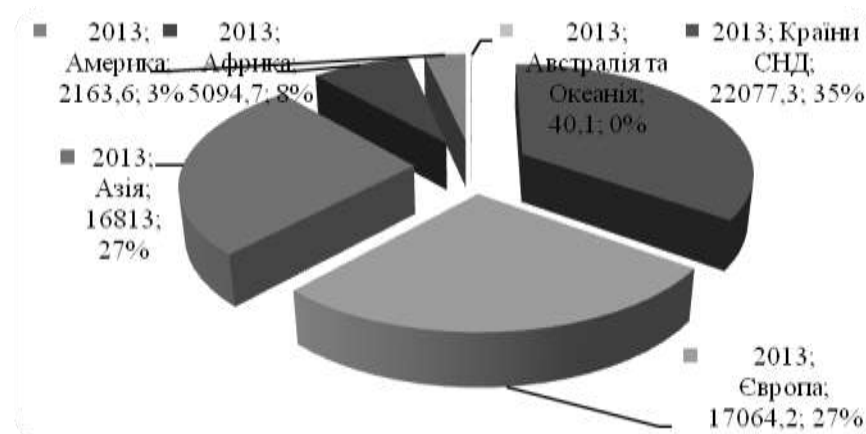

Рис. 2. Географічна структура експорту товарів України за 2013 р., %

Також зручним є те, що ці країни знаходяться поруч і це спричинює легку та швидку їх доставку. Інші регіони, такі як Європа та Азія, становлять 27% експортованих товарів з України.

Нижченаведена таблиця 2 показує, які товари знаходились в списку імпортованих в Україну у 2009-2013 рр. [3].

Таблиця 2

Товарна структура імпорту України за 2009-2013 рр., млн. дол. США

Показник/рік	2009	2010	2011	2012	2013
Живі тварини	1267,5	1242,0	1035,4	1711,0	1894,5
Продукти рослинного походження	1259,9	1563,9	1815,9	2431,0	2670,0
Готові харчові продукти	2034,3	2506,1	3026,7	2965,5	3219,5
Мінеральні продукти	15695,1	21127,9	30029,6	27591,6	22373,5
Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	5319,3	6471,5	8020,8	8587,9	8437,7
Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	2663,8	3666,2	4498,4	4468,1	4564,3
Маса з деревини або інших волокнистих целюлозних матеріалів	1373,4	1665,4	1836,7	1813,5	1902,0
Текстильні матеріали та текстильні вироби	1416,9	1984,4	1989,9	2564,2	2435,0
Недорогоцінні метали та вироби з них	2676,6	4128,7	5697,1	5246,8	5005,9
Машини, обладнання та механізми; електротехнічне обладнання	6254,6	8174,4	12795,1	13179,9	12469,9
Засоби наземного транспорту, літальні апарати, плавучі засоби	2163,8	3664,5	6204,2	80668,4	5901,6

Спадання імпорту спостерігається у продукції хімічної промисловості, мінеральних продуктах, текстильних матеріалах, недорогоцінних металах та виробках з них, машин та обладнання і засобах наземного транспорту. Зменшення імпорту недорогоцінних металів, машин та обладнання і мінеральних продуктів є результатом того, що країна сама в змозі себе збагатити цими товарами, і навіть, як показує попередня діаграма, деяку частку з них відправляти на експорт. Збільшення показників живих тварин, продуктів рослинного походження, готових харчових продуктів, полімерних матеріалів тощо, пояснюється тим, що наша країна потребує більшу кількість цих товарів.

Рисунок 3 показує, що найбільшу частку імпортованих товарів у 2013 р. займали мінеральні продукти (34%). Через нестабільну фінансову, політичну та економічну ситуацію країні необхідна велика кількість мінеральних продуктів, особливо мінерального палива, нафти та продуктів її перегонки. Це також зумовлено тим, що спостерігалось різке падіння робочої сили для самостійного видобутку солі, сірки та каміння [3].

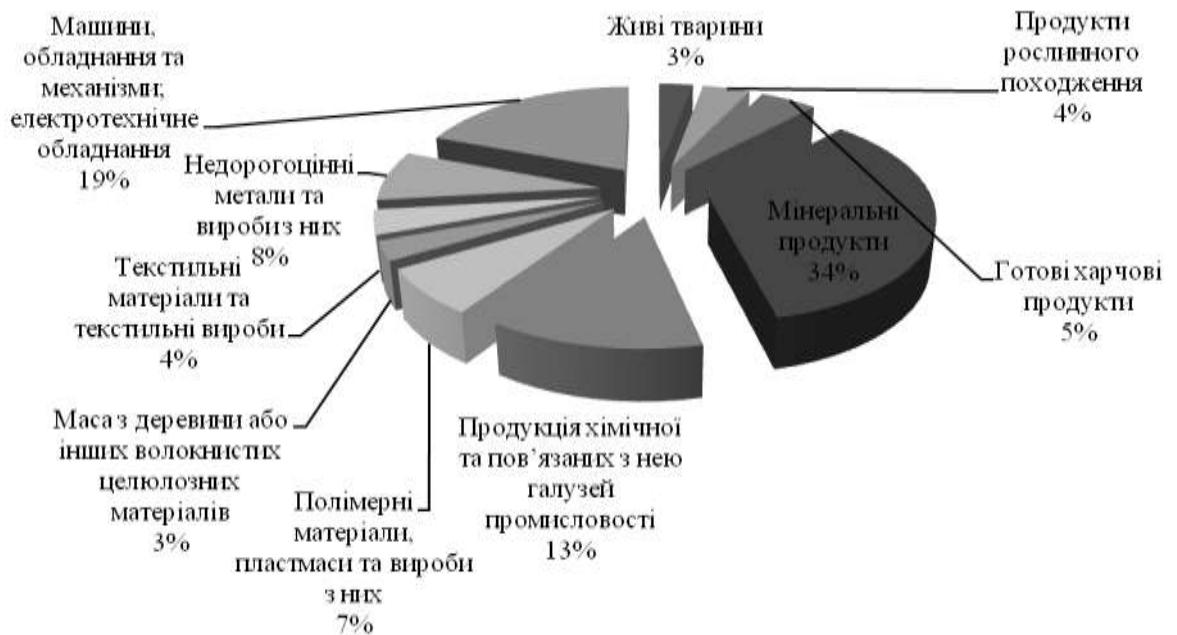

Рис. 3. Дольові частки товарів імпорту України за 2013 рік, %

Машини та обладнання зайняли 19% усього імпорту, адже усім відомо, що імпортована техніка, наприклад, для агропромислових робіт є більш якісною та потужною, ніж наша власна. Через нестабільну політичну та економічну ситуацію в країні, більшість заводів та компаній з хімічної промисловості роботи були закриті чи ліквідовані. Саме це спричинило 13% імпортованої хімічної продукції в загальній структурі у 2013 році.

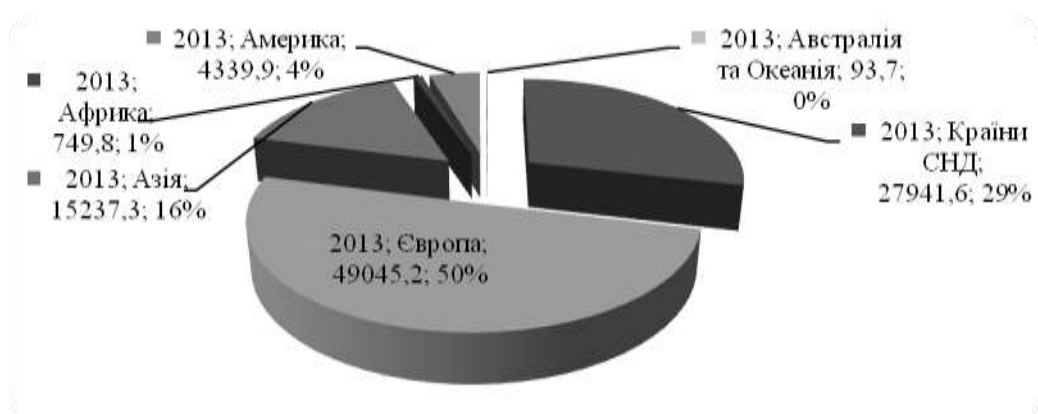

Рис. 4. Географічна структура імпорту товарів України в 2013 році, %

Рисунок 4 показує, яку кількість товарів наша країна імпортує з інших країн. Згідно діаграми найбільший імпорт спостерігається з Європи (50%). Це пояснюється тим, що більшість товарів з Європи мають високу якість та вдале сервісне обслуговування, ніж вітчизняні товари.

Країни СНД експортують до нашої країни такі товари як:

- енергоносії (нафта та природний газ), багато видів продукції машинобудування, механічного обладнання, легкові автомобілі, продукція хімічної промисловості, зокрема синтетичний каучук (Російська Федерація);
- трактори, вантажні автомобілі, холодильники, побутові прилади, обладнання і устаткування, полімери, добрива, нафта і нафтопродукти, фармацевтика та хімічні продукти, троси та канати (Білорусь);
- енергоносії, нафта, крани, інша машинобудівна продукція, вироби легкої промисловості: бавовняне волокно, прядиво (країни Кавказу);
- цитрусові, вина та деякі види машино-технічної та хімічної продукції (Грузія);
- деякі види продукції металургії, металообробки, машинобудування, синтетичний каучук, традиційні алкогольні напої (Вірменія);
- машини та обладнання, товари для металургійної промисловості, продовольчі товари: свинина, вина, фрукти (Молдова).

Таким чином, імпорт товарів потрібно зменшувати та ставати менш залежно імпортованою країною. Тим паче, що багато галузей були колись розвинені, але занепали. Частина з них надалі була ліквідована, тому що під час проблем в економіці ніхто не інвестував в слабкі організації, і розвиток цих підприємств був приречений.

З підвищенням експорту та зниженням об'ємів імпорту товарів в Україну підвищиться рівень життя населення, з'являться додаткові робочі місця, особливо для сільського населення, та відбудеться покращення стану економіки і життя країни в цілому.

Експорт товарів потребує диверсифікації та зростання для того, щоб ставати потужною експортною державою, оскільки це забезпечить стабільність економіки, політичної ситуації та курсу національної валюти. Існує необхідність інвестувати у галузі хімічної промисловості та виробництва харчових продуктів задля збільшення їх частки в сумі експортованих товарів, що спричинить зростання репутації держави та незламного попиту на вітчизняні товари.

Список використаної літератури

1. Зовнішня торгівля товарами. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

2. Лопатченко С. Г., Гузь М. М. – Експортний потенціал України в рамках євроінтеграції // Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки. – 2014. – №6. – С. 333-341.
3. Товарна структура імпорту 2009-2013 рр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

КЛИМОВА И. А., АНДРУШКО А. С. ЭКСПОРТНО-ИМПОРТНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ ТОВАРОВ УКРАИНЫ КАК ПОКАЗАТЕЛЬ ЕЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НА МИРОВОМ РЫНКЕ

В статье исследованы тенденции развития экспортного и импортного потенциала Украины. Установлены главные факторы и пути повышения экспортного потенциала страны. Проанализированы и указаны конкурентоспособные отрасли национального производства.

Ключевые слова: товарная структура, экспорт, импорт, экспортный потенциал, конкурентоспособность.

KLIMOVA I. A., ANDRUSHKO A. S. EXPORT-IMPORT POTENTIAL OF THE PRODUCTS OF UKRAINE AS AN INDICATOR OF ITS COMPETITIVENESS IN THE GLOBAL MARKET

An article explores the most common trends in the development of export and import potential of Ukraine. It establishes the main factors and ways to increase the export potential of the country. The article analyzes and identifies the competitive domestic industry.

Keywords: commodity structure, export, import, export potential, competitiveness.